

Juliusz Gałkowski: O biskupie rzymskim. Recenzja książki „Kim jest papież w Kościele?” ks. Przemysław Artemiuka

Perspektywa teologiczna ukazuje, że władza papieska ma zupełnie odmienny charakter od innych sposobów rządzenia. Co prawda papież łączy funkcje koordynującą oraz polityczną, ale przede wszystkim jest on namiestnikiem ziemskim prawdziwej Głowy Kościoła, jaką jest Jezus Chrystus. Dlatego powszechnie przyjmuje się pewien transcendentny wymiar władzy papieskiej, co – przyznajmy to ze smutkiem – powoduje rozmaite nieporozumienia – pisze Juliusz Gałkowski o książce Przemysław Artemiuka, „Kim jest papież w Kościele? Szkice z teologii prymatu” na łamach majowego numeru „Nowych Książek”.

Rola i zadania biskupa Rzymu, czyli – jak powszechnie określamy piastuna tej godności – papieża, są przedmiotem wielu sporów i nieporozumień. Nie tylko pomiędzy chrześcijanami rozmaitych wyznań, ale także w samym Kościele rzymskokatolickim.

Nie dziwota zatem, że powstaje na ten temat wiele opracowań, książek i uczonych artykułów. Ostatnio z tematem tym zdecydował zmierzyć się ks. Przemysław Artemiuk, profesor teologii UKSW, specjalizujący się w teologii dogmatycznej i apologetyce. „Kim jest papież w Kościele?” to nie tyle próba przedstawienia historii instytucji ziemskiego

zwierzchnika Kościoła, ile wzięcia udziału w dyskusji nad jej zadaniami. O tym, że nie jest to systematyczny wykład, świadczy podtytuł książki: „Szkice z teologii prymatu”.

Szkiców tych jest sześć, chociaż można poważnie zastanowić się nad tą liczbą, gdyż rozdziały przedostatni oraz ostatni prezentują myśli na temat uzasadnienia funkcji papieża oraz sposobu jej pełnienia, wyrażanych przez ważnych katolickich (i nie tylko) autorów. Niewątpliwie warto zapoznać się z tym, jakie opinie wyrażali tacy autorzy jak Leszek Kołakowski, kard. Gerhard Müller, Paweł Lisicki, Józef Tischner, George Weigel czy André Frossard. Każdy z tych podrozdziałów jest odrębnym szkicem, a wszystkie razem łączą się w jedną większą całość.

*Jakie opinie o papieżstwie
wyrażali tacy autorzy jak
Leszek Kołakowski, kard.
Gerhard Müller, Paweł Lisicki,
Józef Tischner?*

Rozliczne (i bardzo różnorodne) opinie zawarte w tej książce mogą na początku wzbudzić niejaki zamęt u czytelników, dlatego warto najpierw przeczytać

wcześniejsze rozdziały prezentujące teologiczne oraz historyczne podstawy myśli o prymacie papieskim. Pod tym terminem kryje się pierwszeństwo biskupa rzymskiego w strukturach kościelnych, od drugiej połowy XIX wieku, czyli od Soboru Watykańskiego Pierwszego, łączone z dogmatem o nieomyślności papieża w sprawach moralności i wiary.

Dlatego też tę funkcję należy rozpatrywać w dwóch perspektywach. Z punktu widzenia prawa kanonicznego biskup rzymski nie tylko jest najważniejszym spośród kościelnych hierarchów, ale także przysługuje mu władza najwyższa rządzenia, stąd ma on możliwość kierowania zarówno pośrednio (poprzez biskupów i kapłanów), jak i bezpośrednio działaniem instytucji kościelnych na całym świecie.

Perspektywa teologiczna ukazuje, że władza papieska ma zupełnie odmienny charakter od innych sposobów rządzenia. Co prawda papież łączy funkcje koordynującą oraz polityczną, ale przede wszystkim jest on namiestnikiem ziemskim prawdziwej Głowy Kościoła, jaką jest Jezus Chrystus. Dlatego powszechnie przyjmuje się pewien transcendentny wymiar władzy papieskiej, co – przynajmniej to ze smutkiem – powoduje rozmaite nieporozumienia.

Właśnie wyjaśnienie lub wręcz zapobieganie takim nieporozumieniom są podstawowym celem Przemysława Artemiuka. Dlatego swoje rozważania zaczyna on od szkiców ukazujących biblijne oraz teologiczne uzasadnienia prymatu. Na szczególną uwagę zasługuje drugi tekst, zatytułowany „W kręgu apologetyki”, gdzie znajdziemy interesujący opis myśli Josepha de Maistre’a oraz kwestii ultramontanizmu. Ten termin jest dziś coraz mniej zrozumiały, podobnie jak myśl o papieżostwie ukształtowana w XIX i na początku XX wieku, a która niewątpliwie stanowi podstawę najbardziej popularnych współczesnych opinii na temat instytucji biskupa rzymskiego i jego władzy.

Ważnym kontrapunktem jest w tym zbiorze tekst poświęcony prawosławnemu rozumieniu roli papieża oraz jego prymatu. Wbrew popularnej opinii nie oznacza to zwykłego przeniesienia władzy na któregoś z prawosławnych hierarchów ani odrzucania znaczenia roli biskupa Rzymu. Chodzi o myśl o wiele głębszą, a jej pojęcie może czytelnikom, tylko pozornie paradoksalnie, ułatwić uzyskanie odpowiedzi na tytułowe pytanie. Tym bardziej że dialog pomiędzy teologami katolickimi i prawosławnymi na ten temat trwa, a autor opisując go, pomaga nam lepiej zrozumieć to zagadnienie.

*Sam prymat biskupa
rzymskiego jest elementem
niezmiennej nauki Kościoła,
to jednak jego rozumienie
oraz formy jego sprawowania
nieustannie się zmieniają*

Jednakże kluczowym w całej książce jest rozdział czwarty, prezentujący współczesne nauczanie Kościoła i oficjalne dokumenty, takie jak encyklika „Ut unum sint” oraz

dokument opracowany przez Kongregację Nauki Wiary. Jak się okazuje, chociaż sam prymat biskupa rzymskiego jest elementem niezmiennej nauki Kościoła, to jednak jego rozumienie oraz formy jego sprawowania nieustannie się zmieniają, co stanowi element tego, co Joseph Ratzinger nazwał „hermeneutyką ciągłości”, czyli uprawnionego rozwoju doktryny, niestanowiącego zerwania z Tradycją.

Książka Przemysława Artemiuka stanowi ciekawy i merytoryczny wkład do wciąż trwającej dyskusji na temat roli papieża w Kościele. Dyskusji, która w ostatnich latach stała się szczególnie intensywna. Autor – jak

przystało na rasowego apologetę – argumentuje nie za pomocą
erystycznych sztuczek, ale prezentując dokumenty oraz historię
Kościoła, a jednocześnie stara się zaprezentować tę rozległą i
skomplikowaną tematykę prostym i przystępnym językiem.

Juliusz Gałkowski

Tytuł: Kim jest papież w Kościele? Szkice z teologii prymatu

Autor: ks. Przemysław Artemiuk

Rok wydania: 2022

Liczba stron: 252

Format: B5

Oprawa: Miękka

ISBN: 978-83-66171-74-9

O autorze:

Ks. prof. ucz. dr hab. Przemysław Artemiuk (ur. 1974) – teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Ostatnio opublikował monografię „W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii” (Poznań 2019), a także zredagował tom studiów „Misteria życia Jezusa. Historia i teologia” (Płock 2021).

Książka dostępna na stronie wydawnictwa.